

ΝΟΥΣ ΟΜΙΛΟΣ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2021

 ΟΜΙΛΟΣ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ	ΟΝ/ΜΟ			
	ΜΑΘΗΜΑ	ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ		
	ΤΑΞΗ	Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ		
	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ		ΔΙΑΡΚΕΙΑ	3 ΩΡΕΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

Η εξακριβωμένη από ερευνητικά δεδομένα αποχή των νέων από πολιτιστικά δρώμενα οφείλεται, όπως οι ίδιοι ομολογούν, στην έλλειψη ενδιαφέροντος και σε οικονομικούς παράγοντες. Βέβαια, την αδιαφορία αυτή εξηγεί αφενός η ψηφιοποίηση της καθημερινότητας που ωθεί στον κατακερματισμό της προσοχής του ατόμου σε πολλαπλές ψηφιακές δραστηριότητες, αφετέρου η διαμορφούμενη οργανική σχέση με την εικόνα που καθιστά ολόένα και ψηφιακότερες τις ανθρώπινες επαφές. Παράλληλα, λείπει η εξοικείωση των νέων με τη γλώσσα του πολιτισμού, ενώ η κατάντωση του θεσμού της οικογένειας γεννά νέους δυσλειτουργικούς. (83 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

B1. Βασικά σημεία σχολιασμού:

- ✓ Τιθάσευση του «εγώ»: απαιτείται σε μια εποχή κρίσης του ανθρωπισμού, όπου ο ατομικισμός και η ιδιοτέλεια υπονομεύουν τις ηθικές και πνευματικές αξίες, όπου ο ιστορικός βίος και η αξιοποίηση της λαϊκής παράδοσης απαξιώνονται και εμπορευματοποιούνται. Η αποκοπή από την παράδοση και η αδυναμία δημιουργικής επαφής με το παρελθόν χαλαρώνει τα ήθη και ευτελίζει τις αξίες, με αποτέλεσμα ο σύγχρονος άνθρωπος να έχει χάσει τις σταθερές του, να επικεντρώνεται αποκλειστικά στην προσωπική του καταξίωση, παραγκωνίζοντας την κοινωνική του δράση.
- ✓ Να συνθέτουμε το μεγάλο «εμείς»: από τη στιγμή που ο άνθρωπος μεμονωμένα και οι λαοί συλλογικά κατορθώσουν να χαλιναγωγήσουν τον ατομικισμό και την εσωστρέφεια, επιτυγχάνεται η κοινωνική συνεκτικότητα, διαμορφώνονται οι καταλληλότερες συνθήκες για κοινωνική ισορροπία και ευημερία. Η κοινή σύμπραξη των πολιτών ευνοεί το συνεργατικό πνεύμα, θεμελιώνει την πρόταξη του συλλογικού συμφέροντος, ισχυροποιεί τον ανθρωπισμό ως ισχυρό αντίδοτο απέναντι σε κάθε προσπάθεια προσβολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αποκλεισμού των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.

B2. α) Στη συγκεκριμένη παράγραφο η αρθρογράφος, επιδιώκοντας να διερευνήσει τους παράγοντες που οδηγούν τους νέους στην αποστασιοποίησή τους από τον πολιτισμό, παραθέτει *εμφατικά* βασικά στοιχεία του σύγχρονου πλαισίου. Προκειμένου, λοιπόν, να καταστήσει σαφή την πρόθεσή της αξιοποιεί το ασύνδετο σχήμα, μέσω του οποίου επεξηγεί με *απλό και λιτό* τρόπο γιατί διαπιστώνεται

η πολυδιάσπαση του σύγχρονου ανθρώπου. *Απαριθμεί* τους λόγους (το ψηφιακό μέλλον, το Netflix που κερδίζει διαρκώς θεατές, η οθόνη του υπολογιστή και του κινητού, το διαρκές σκρολάρισμα, το τσεκάρισμα των λογαριασμών μας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) και κατορθώνει να *εκλαϊκεύσει* το ύφος.

β) Σε κυριολεκτική σημασία:

- ✓ Η ιεραρχία των αξιών μας έχει γκριζάρει: η προτεραιότητα των αξιών μας έχει ατονήσει, έχει εξασθενήσει, έχει υποβαθμιστεί, έχει γίνει ασαφής, αμφισβητούμενη
- ✓ Θέλουμε να τις κάνουμε ξάστερες: θέλουμε να τις φανερώσουμε, να τις εκδηλώσουμε
- ✓ οι θεσμοί μας θα μπολιαστούν: οι θεσμοί μας θα επηρεαστούν από αυτές, θα εμπνευστούν από αυτές
- ✓ Να τιθασεύουμε τα «εγώ»: Να υποτάξουμε τα «εγώ», να περιορίσουμε, να συγκρατήσουμε, να ελέγξουμε

B3. Το πρώτο κείμενο αποτελεί άρθρο που εστιάζει σε ένα επίκαιρο θέμα για να πληροφορήσει τον δέκτη αναφορικά με την απρόθυμη σχέση που έχουν οι σύγχρονοι με τα πολιτιστικά ερεθίσματα. Ως εκ τούτου, η αρθρογράφος μετέρχεται λογική επιχειρηματολογία, προκειμένου να αποδείξει την ισχύ των απόψεών της, τις οποίες και υποστηρίζει με αναφορές σε στατιστικά στοιχεία (2η παρ.) και σε παραδείγματα (3η παρ.) που έχουν προκύψει από έρευνες. Ο αποδεικτικός της λόγος ενισχύεται με την αναφορική λειτουργία της γλώσσας και την κυριαρχία του γ' ενικού προσώπου που καθιστά το ύφος αντικειμενικό και ουδέτερο. Παράλληλα, αξιοποιεί στην ανάπτυξή της την ενεργητική σύνταξη με σκοπό να μεταδώσει τις πληροφορίες άμεσα και κατανοητά, εστιάζοντας στα πρόσωπα που ενεργούν, ενώ είναι εμφανής και η χρήση της οριστικής που καταδεικνύει τη βεβαιότητά της.

Το δεύτερο κείμενο είναι μια επιστολή του σύγχρονου αρθρογράφου προς τον ήρωα της Επανάστασης Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, η οποία έχει ως αποδέκτες όλους τους σύγχρονους Έλληνες, προκειμένου να μεταδώσει το μήνυμα για την αναγκαιότητα ενός εθνικού αναστοχασμού. Έτσι, με ύφος προσωπικό και απολογητικό, κατορθώνει με συσώρευση ρηματικών τύπων σε α' πρόσωπο και τη συχνή χρήση της προσωπικής αντωνυμίας (μας) να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες και να τους αφυπνίσει για τον επαναπροσδιορισμό των προτεραιοτήτων. Είναι χαρακτηριστική η λειτουργία της επανάληψης των αρνήσεων (Δεν μπορούμε, Δεν μπορούμε, δε μεριμνούμε/4η παρ.) και των ρηματικών τύπων σε υποτακτική (Θέλουμε να) που προσδίδουν τόνο επιτακτικής χρήσης των αξιών των ηρώων του '21 για τη χάραξη ενός ορθού προσανατολισμού σε εθνικό και κοινωνικό επίπεδο. Επιπλέον, για να καταστήσει πιο έντονη την επίκληση στο συναίσθημα, αναφέρεται στις αυθεντίες του Σολωμού, των Αθηναίων εκείνης της εποχής και του Μακρυγιάννη (4η, 7η και 8η παρ.), ενώ διατυπώνει και τον προσωπικό του σχολιασμό με ειρωνική χροιά απευθυνόμενος σε β' ενικό στον Κολοκοτρώνη (4η παρ. «Συμπάθα με...τα Λύκεια»). Τέλος, ο δεοντολογικός χαρακτήρας που δηλώνεται με τη χρήση των ρημάτων «πρέπει, χρειάζονται» και ο μικροπερίοδος λόγος (σύντομες και ελλειπτικές προτάσεις) στις παραγράφους 8 και 9 αποδεικνύουν τον υποκειμενισμό του κειμένου.

Επομένως, γίνεται σαφές ότι, με κοινή αφετηρία τον προβληματισμό για τα παραδοσιακά και πολιτιστικά στοιχεία, τα δύο κείμενα πραγματεύονται από διαφορετική οπτική γωνία το θέμα της παράδοσης και του πολιτισμού. Και το άρθρο και η επιστολή αποτυπώνουν τη σύγχρονη πραγματικότητα, αλλά εγείρουν τον προβληματισμό του αναγνώστη το μεν άρθρο με αντικειμενικά κριτήρια, η δε επιστολή με κυρίως υποκειμενικά κριτήρια.

ΘΕΜΑ Γ

Το πιο σημαντικό θέμα του ποιήματος αναδύεται μέσα από την αξιοπρεπή στάση της μητέρας του Κλεομένη η οποία πηγάζει από τη συναίσθηση του ρόλου της ως μητέρας βασιλιά και ως Σπαρτιάτισσας. Το ποίημα δηλαδή περιστρέφεται γύρω από το καθήκον που υποβάλλει η επίγνωση της παράδοσης.

Η παρουσίαση της σκηνής γίνεται με **τριτοπρόσωπη αφήγηση** από εξωδιηγητικό αφηγητή με μηδενική εστίαση που αποδίδει με αντικειμενικό τρόπο τη δράση και τα συναισθήματα των δύο πρωταγωνιστών της σκηνής της μητέρας (Κρατησίκλειας) και του γιου (Κλεομένη). Από τη μια πλευρά, η αταλάντευτη στάση της ως «Σπαρτιάτου βασιλέως μητέρα» και από την άλλη ο ίδιος ο βασιλιάς που παλινδρομεί (δίσταζε /άρχιζε να λέγει) μεταξύ της πολιτικής αναγκαιότητας και της ντροπής προς τη μητέρα του με το **αρνητικά φορτισμένο λεξιλόγιο** να δείχνει τις ενοχές του και το πλήθος των ενδοιασμών του (ταπείνωσι, ανοίκειον πράγμα). Πέρα από το γ' πρόσωπο των ρημάτων που αποδίδουν τη δράση των δύο προσώπων του Κλεομένη με τις **αρνήσεις** (δεν τολμούσε/ δεν ήξερε) και της μητέρας με το **πολυσύνδετο σχήμα** (και τον ενθάρρυνε/ και γέλασε /και είπε) διαμορφώνεται μια **αντίθεση** με όρους την ψυχική κατάσταση των δύο πρωταγωνιστικών προσώπων. Συγκεκριμένα, η εσωτερική δοκιμασία και αναβλητικότητα του Κλεομένη αποδίδεται και με διπλές **επαναλήψεις** (δεν ήξερε/κι όλο), αποτύπωση που αναδεικνύει πιο εμφαντικά την ακλόνητη και σχεδόν χαρούμενη στάση της μητέρας του.

Είναι λοιπόν βέβαιο ότι η ηθική συνείδηση, η αίσθηση του καθήκοντος διαμορφώνεται κυρίως από την εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας και από ό,τι ενδεχομένως μας προσδιορίζει ως μέλη ενός συνόλου. Σε αυτή την εικόνα ξεχωριστή θέση έχει η τοπική /εθνική παράδοση που έχουμε επιλέξει να συνεχίσουμε και οι ηθικές επιλογές που αυτή επιτάσσει. Ωστόσο, η τιμή κι η αξιοπρέπεια είναι συνειδησιακή κατάσταση του προσώπου και μόνο από δική του υπαιτιότητα θα μπορούσε να ταπεινωθεί, ενώ ο προσανατολισμός στη συνείδηση συμπληρώνεται σε μεγάλο βαθμό από τη μνήμη και την βαθιά αίσθηση του ρόλου που μας προσφέρει το πολιτιστικό μας υπόβαθρο και η επίγνωσή μας σχετικά με αυτό. Αξιοπρεπείς λοιπόν είναι οι αδέσμευτοι συνεχιστές μιας ουσιαστικής παράδοσης και όχι οι υποχρεωμένοι αχθοφόροι.

Εναλλακτικοί κειμενικοί δείκτες:

- ✓ η **βεβαιωτική διατύπωση** (βέβαια / και μάλιστα) με το πολυσύνδετο της μητέρας του με τις συνεχείς καταφάσεις.
- ✓ Το **θετικά φορτισμένο λεξιλόγιο** για τη μητέρα – βασίλισσα (υπέροχη /επιφανής) δικαιώνει τη δράση της και υπογραμμίζει την εκπλήρωση του καθήκοντός της, όπως το απαιτεί η θέση της και η σπαρτιατική παράδοση.
- ✓ Η υπονοούμενη αντίθεση μεταξύ του φρονήματος της Σπάρτης (παράδοση, ένδοξο παρελθόν, στέρεη ηθική στάση) και του «χθεσινού Λαγίδα» (Πτολεμαίου), δηλαδή του όψιμα ισχυρού και ως εκ τούτου αλαζόνα.

ΘΕΜΑ Δ

Νέοι και παράδοση: η (απο)δόμηση μιας σχέσης

Λαϊκή παράδοση. Ήθη και Έθιμα. Λαϊκή τέχνη. Λαϊκός Πολιτισμός. Φράσεις την ουσία των οποίων συχνά αδυνατούν να αισθανθούν οι νέοι της εποχής μας, φράσεις που την απουσία τους από το νεανικό λεξιλόγιο θα χαρακτήριζε κανείς ηχηρή. Βέβαια, εντός των φράσεων αυτών φωλιάζουν το πνεύμα, οι αρχές, οι αξίες, η συνείδηση, η μνήμη, η ίδια ψυχή του έθνους μας και για αυτό αποτελούν

ακόμη και σήμερα ζωντανά κύτταρα του ελληνικού σώματός μας. Κι όμως, αναπόδραστη μοιάζει η πικρή παραδοχή ότι η πλειοψηφία της νεολαίας μας είτε αγνοεί είτε στρέφει τα νώτα της στην παράδοση· κι είναι μια άγνοια και μια αποστροφή που για να ερμηνευτεί απαιτεί μια ουσιαστική κατάδυση στα δεδομένα της εποχής.

Βασικό λοιπόν γνώρισμα της εποχής μας είναι οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία και στα σύγχρονα ψηφιακά μέσα που διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στη σχέση των νέων με την παράδοση. Τα επιτεύγματα της τεχνολογίας είναι σήμερα τόσο εντυπωσιακά, ώστε καθιστούν στα μάτια των νέων τις όποιες κατακτήσεις του παρελθόντος παρωχημένες κι ανεφάρμοστες στο παρόν. Επιπλέον, είναι τόσο καθηλωτική η επίδραση της τεχνολογίας που τα προϊόντα της θεοποιούνται· πρόκειται όμως για προϊόντα της ύλης· κι όπως είναι φυσικό αυτά αδυνατεί να τα ανταγωνιστεί η παράδοση, τα προϊόντα της οποίας ανήκουν στη σφαίρα του πνεύματος. Μάλιστα, σε μια εποχή κατίσχυσης του υλικού ευδαιμονισμού κι αποθέωσης των υλικών αγαθών από τη μια, σε μια εποχή απαξίωσης της πνευματικότητας από την άλλη, η παράδοση δεν μπορεί παρά να δυσκολεύεται να πιάσει στασίδι στην καρδιά του νέου ανθρώπου.

Βέβαια, κι οι νέοι δεν είναι άμοιροι ευθυνών. Ταυτίζουν συχνά -άδικα πολλές φορές- την παράδοση με το κατεστημένο και το αναχρονιστικό. Αμφισβητούν και απορρίπτουν άκριτα την αξία και τη χρησιμότητά της. Πιστεύουν ότι ο παραδοσιακός τρόπος ζωής δεσμεύει την ελευθερία τους και εμποδίζει την εξέλιξή τους. Ταυτόχρονα, εύκολα προσκολλώνται στο ξενόφερτο, το οποίο και θεωρούν ανώτερο, φοβούμενοι μήπως θεωρηθούν αναχρονιστικοί, παρασυρμένοι κι από ένα ρεύμα προοδοπληξίας που χαρακτηρίζει ορισμένα στρώματα της κοινωνίας. Παραδίδονται έτσι σε έναν στείρο μιμητισμό, απορρίπτοντας την όποια πρωτοτυπία μπορεί να ανιχνεύσει κανείς στην εθνική παράδοση. Είναι μια τάση που σαφώς πρέπει να ανατραπεί, αλλιώς υπάρχει σοβαρός κίνδυνος απώλειας της ταυτότητάς μας στο μέλλον.

Το σχολείο, ως βασικός φορέας διαπαιδαγώγησης, καλείται οπωσδήποτε να καταστήσει αυτήν την ανατροπή εφικτή· όντας αντιμέτωπο με μια διάχυτη τάση εγκατάλειψης του παραδοσιακού πολιτισμού, οφείλει να φωτίσει και πάλι τις αξίες του, να μοχθήσει ώστε νεολαία να αναστηλώσει τους δεσμούς της με το πολιτισμικό παρελθόν μας.

Η σχέση λοιπόν του νέου με την παράδοση μπορεί να αποκατασταθεί εφόσον το ίδιο το σχολείο αφενός επανεκτιμήσει την αξία της ανθρωπιστικής παιδείας αφετέρου ανακαινίσει τα εργαλεία διδασκαλίας και μάθησης που εφαρμόζει. Για το λόγο αυτό, είναι επιβεβλημένη η αναβάθμιση του περιεχομένου μαθημάτων όπως η ιστορία, τα θρησκευτικά, η γλώσσα στα οποία πρέπει να ενσωματωθούν γόνιμα και δημιουργικά οι θησαυροί της παράδοσής μας. Ενδεικτικά, στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος, μπορεί να υλοποιούνται από τους μαθητές ερευνητικές ομαδοσυνεργατικές εργασίες με αντικείμενο την ιστορική προέλευση διαλέκτων και ιδιωμάτων της ελληνικής για την εκπόνηση και την παρουσίαση των οποίων θα αξιοποιούνται τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα (υπολογιστής, προβολέας, διαδίκτυο). Μάλιστα, πλήθος ανάλογων εργασιών με θέμα πτυχές της πολιτιστικής μας κληρονομιάς θα ήταν χρήσιμο να εκπονούνται στο πλαίσιο όλων των θεωρητικών μαθημάτων.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να δοθεί έμφαση στη βιωματική προσέγγιση των στοιχείων της παράδοσής μας. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν σκόπιμο να «ζωντανέψει» ο θεσμός των σχολικών εορταστικών εκδηλώσεων, τις οποίες θα διοργανώνουν οι ίδιοι οι μαθητές και οι οποίες θα διανθίζονται με ποικίλες δράσεις (προβολή ντοκιμαντέρ και διαφανειών με στοιχεία για ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα, για ήθη και έθιμα ιστορικών τόπων, ομιλίες προσκεκλημένων κ.ά.) πλην της -αδιάφορης και ανιαρής για τους μαθητές- ανάγνωσης ποιημάτων. Αναλογη προσπάθεια αναβάθμισης είναι αναγκαία και για τον θεσμό των εκπαιδευτικών εκδρομών, ενώ μια πρωτοποριακή

πρόταση είναι η υλοποίηση του προγράμματος «υιοθετώ ένα μνημείο» από όσο το δυνατόν περισσότερες σχολικές μονάδες.

Οι παραπάνω προτάσεις είναι ενδεικτικές μόνο των ποικίλων δράσεων που μπορεί να αναλάβει το σχολείο. Βέβαια, η σύνδεση των νέων με τις ρίζες της παράδοσης πρέπει να γίνει επίμονος στόχος τόσο της οικογένειας όσο και των πνευματικών ανθρώπων του τόπου. Αμετάθετο είναι το χρέος και των δύο να μεταφέρουν την ιστορική μνήμη, καθώς και να μεταγγίσουν την εκτίμηση και την αγάπη για τα στοιχεία του παραδοσιακού πολιτισμού που μεταφέρουν ανθρωπιστικές αξίες και πάντα γονιμοποιούσαν θετικά την ελληνική ψυχή και το πνεύμα. Εξάλλου, χωρίς αυτά τα στοιχεία δεν μπορεί να υπάρξει ελληνική ψυχή και πνεύμα. Κι αυτό πρέπει να συνειδητοποιηθεί βαθιά από την νέα γενιά.